

Hva skjer med pengene i Orkland?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Orklands økonomi fant. Og Orkland har en interessant tvist: en distriktskommune med en stor sparekonto bygd på kraft, vindkraft og havbruk — som likevel sliter med å få den daglige driften til å gå rundt.

23 %

så stor er sparekontoen målt mot årsinntekten — to til fire ganger over kommunens egen sparemålsetting. Orkland er solid finansiert

1,5 %

men selve driften går nesten i null: kommunen budsjetterte bare 1,5 % overskudd på driften i 2025. «Driften er presset», skriver kommundirektøren

~1,08 mrd.

kommunen bygger nytt helsetun til over én milliard kroner. Det løfter lånegjelda nesten opp til en hel årsinntekt

Tenk på kommunen som en husholdning: Orkland har en stor «sparekonto» — men pengene kommer ikke fra at familien sparer av lønna si. De kommer fra **kraft, vindkraft og havbruk** i området (en slags grunnrente og utbytte). Selve lønna — den daglige driften — strekker akkurat til, og noen måneder er det stramt. Samtidig tar familien opp et stort lån for å bygge nytt hus (helsetunet). Så utad ser familien velstående ut, men hverdagsøkonomien er strammere enn sparekontoen tilsier. Det er omtrent det som skjer i Orkland nå.

Orkland ble til 1. januar 2020 da Orkdal, Meldal, Agdenes og deler av Snillfjord slo seg sammen til én kommune. Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvalteren, kommunens egne rapporter, tilsyn og revisjoner). Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Orkland bruker mindre enn forventet på velferd — men mer på administrasjon

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange barn trenger mer skole, en med mange eldre trenger mer omsorg. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Orklands faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Administrasjon («byråkratiet»)	30 mill. mer	Orklands største «dyre post» — trolig arven etter at fire kommuner ble til én. Les neste side
Barnehage	16 mill. mer	Bygget ut med paviljonger i pressområdene; flere barn i sentrum
Sosialhjelp m.m.	12 mill. mer	Mest flyktningbosetting og unge uføre — men kraftig på vei ned
Eldreomsorg og hjemmetjenester	8 mill. mindre	Strammet kraftig inn — men delvis fordi plasser ikke lar seg bemanne
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	16 mill. mindre	Under forventet
Grunnskole	17 mill. mindre	Drives nøkternt — men resultatene er gode
Barnevern	17 mill. mindre	Under forventet

Det overraskende: Orkland bruker *mindre* enn forventet på de tunge velferdstjenestene — skole, barnevern, helse og eldreomsorg. Den klart største «dyre posten» er ikke en velferdstjeneste, men **administrasjonen**. Det er uvanlig, og henger trolig sammen med at fire tidligere kommuner ble slått sammen til én stor kommune «fra fjord til fjell» med kontorer og tjenester spredt på mange steder.

Regnestykket viser altså en kommune som driver velferden nøkternt, men som bærer en tung **administrasjons- og distriktskostnad** etter sammenslåingen. Hvorfor akkurat administrasjonen blir så dyr, og hva som kan gjøres med det, forklarer vi på neste side.

Hvorfor er administrasjonen dyr — og hvorfor står eldre plasser tomme?

De to mest oppsiktsvekkende funnene i Orkland henger sammen, og begge handler om sammenslåingen i 2020. Det ene koster *for mye* mot forventet; det andre er strammet så hardt inn at det delvis går ut over tilbudet.

Administrasjonen: arven etter fire kommuner i én

- **Fire kommuner ble til én.** Orkdal, Meldal, Agdenes og deler av Snillfjord ble slått sammen. Resultatet er en stor kommune «fra fjord til fjell» med tjenester på mange tettsteder samtidig — flere kommunehus, flere brannstasjoner, flere helsetun og en spredt skole- og barnehagestruktur. Det koster mer per innbygger å drive spredt enn samlet.
- **Mange folkevalgte.** Kommunestyret har 43 representanter og fem hovedutvalg — høyt for en kommune på rundt 19 000 innbyggere.
- **Kommunen vil hente inn gevinsten** gjennom digitalisering, roboter og kunstig intelligens. Dette er ikke «sløsing», men en strukturkostnad som kan reduseres over tid — uten å kutte i selve velferdstilbudet.

Eldreomsorgen: innstramming som ikke alltid er frivillig

Plasser står tomme — men ikke bare for å spare penger. Orkland har strammet kraftig inn i eldreomsorgen og holdt enkelte institusjonsplasser stengt. Men kommunens egen rapport er ærlig på at dette *like mye* skyldes at de ikke får tak i folk: «det er svært krevende å rekruttere». Plassene står altså delvis tomme fordi de ikke lar seg bemanne — ikke fordi behovet er borte. Det betyr at man **ikke** kan spare enda mer her ved å presse de ansatte hardere; flaskehalsen er mangelen på hender, ikke for romslige budsjetter.

Kort sagt: Den dyre administrasjonen og den stramme eldreomsorgen er to sider av samme sak — en fersk storkommune som ennå ikke har «satt seg». Der ligger det et reelt potensial for å bruke pengene smartere på administrasjon, mens eldreomsorgen først og fremst trenger flere folk, ikke strammere budsjett.

Solid sparekonto — men strammere drift enn tallet tilsier

23 %

sparekontoen («disposisjonsfondet») målt mot årsinntekten — to til fire ganger over kommunens egen målsetting

1,5 %

men selve driften gir nesten ikke overskudd. Kommunen budsjetterte bare 1,5 % i 2025 — «driften er presset»

97 %

kommunens lån tilsvarer nesten en hel årsinntekt — mest på grunn av det nye helsetunet til over en milliard

Her er den ærlige historien. Orkland *er* finansielt solid. Men sparekontoen er ikke bygd opp slik folk flest sparer.

Sparepengene kommer fra kraft, vindkraft og havbruk

Orkland har inntekter fra **havbruksfond**, **produksjonsavgift på vindkraft** (særlig vindkraftverket på Geitfjellet), **utbytte** fra selskaper kommunen eier, og en **smal eiendomsskatt** som bare gjelder kraftanlegg, vindkraft, kraftnett og oppdrettsanlegg i sjø (ikke vanlige boliger). Disse inntektene er grunnen til den store sparekontoen. Men de kommer altså ikke fra at den daglige driften går med overskudd — selve driften går nesten i null, og kommunedirektøren skriver rett ut at «driften er presset», og at «skoler og barnehager som tidligere har holdt seg innenfor budsjetttrammene, klarer det ikke lenger».

Stort lån til nytt helsetun

Samtidig bygger Orkland nye Orkdal helsetun til rundt 1,08 milliarder kroner (ferdig i 2028). Det er hovedgrunnen til at lånegjelda er høy — nesten en hel årsinntekt. Kommunedirektøren advarer om at kommunen legger for lite egne penger i investeringene og låner for mye. Gjelda er altså et resultat av at kommunen *bygger*, ikke at driften svikter — men den gjør økonomien mer sårbar fremover.

Den uutnyttede muligheten: Orkland har bevisst valgt å *ikke* kreve eiendomsskatt på vanlige boliger, fritidsboliger og næring. Kommunedirektøren kaller det en «ubrukt inntektsmulighet». Men i motsetning til en kommune helt uten slike inntekter, har Orkland allerede et solid grunnlag fra kraft, vindkraft og havbruk. Å innføre boligskatt er et helt legitimt politisk valg — og å la være er det også. Men det er et reelt valg som ville styrket den pressede driften, og det bør tas med åpne øyne.

Det ærlige bildet er altså verken «Orkland er styrtrik og har ingen problemer» eller «Orkland er blakk». Det er en finansielt solid kommune der sparepengene kommer fra kraft og havbruk snarere enn fra driften, der den daglige driften er stram, og der et stort byggeprosjekt løfter gjelda mot taket.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I de endelige tallene var Orklands resultat for 2025 positivt (3,5 %), men kommunen budsjetterte selv bare 1,5 % — og beskriver driften som «presset». Selve hverdagsøkonomien er altså strammere enn sparekontoen tilsier.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Orkland: 23 % — to til fire ganger over kommunens egen målsetting på 5–10 %. Men fondet er bygd på kraft-, vindkraft- og havbruksinntekter, ikke på driftsoverskudd.

Havbruksfond / produksjonsavgift

Inntekter kommunen får fordi det drives oppdrett og vindkraft i området. En slags lokal andel av verdiene som skapes — viktige inntektskilder for Orkland, men de svinger med næringene.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Orkland rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at velferdstjenestene drives nøkternt, mens administrasjonen ligger over.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Orklands gjeld tilsvarer rundt 97 % av en hel årsinntekt — høyt, men mest fordi kommunen bygger nytt helsetun til over en milliard kroner.

Eiendomsskatt

En skatt kommunen kan velge å kreve inn på eiendommer. Orkland har den på kraft, vindkraft og havbruk (7 promille), men *ikke* på vanlige boliger, hytter eller næring — en mulig inntekt som ligger ubrukt.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Orklands egen handlingsplan og budsjetter, statlige tilsyn (NAV-tilsyn 2023) og kommunerevisjonens rapporter (Revisjon Midt-Norge / Konsek). Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden, og hele analysen ble til slutt «angrepet» av en egen kvalitetskontroll som lette etter feil. Noen ting fant vi ikke: kommunens årsregnskap for 2024 lot seg ikke hente fram som lesbar fil, så de detaljerte 2024-tallene er ikke verifisert utover kommunens egen historikk.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mindre enn forventet», betyr det ikke at tilbudet er dårlig — det kan være bevisst, nøktern drift. Og når administrasjon koster «mer enn forventet», betyr det ikke sløsing, men en strukturkostnad etter at fire kommuner ble slått sammen. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne, og at noen må si hva som skal betale for hva.